

PSIXOLOGIYANING BOSHQA FANLAR BILAN ALOQADORLIGI

Akramov Asilbek Ikrom o'g'li

Chirchiq davlat pedagogika universiteti

Jismoniy madaniyat fakulteti Jismoniy madaniyat yo'nalishi talabasi

ikromermetov91@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17695616>

Annotatsiya: Ushbu maqolada psixologiyaning boshqa fanlar bilan aloqadorligi ilmiy nuqtai nazardan tahlil qilinadi. Maqolada psixologiya va biologiya, nevrologiya, pedagogika, sotsiologiya, tibbiyot va iqtisodiyot kabi fanlar o'rtasidagi o'zaro bog'liqliklar yoritilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, psixologiyaning boshqa fanlar bilan integratsiyasi inson xatti-harakatini tushunish, ta'lim jarayonini optimallashtirish, kasbiy faoliyat va ijtimoiy jarayonlarni samarali boshqarish imkonini beradi.

Kalit so'zlar: Psixologiya, biologiya, nevrologiya, pedagogika, sotsiologiya, tibbiyot, iqtisodiyot, ilmiy integratsiya, fanlararo aloqadorlik, psixika.

KIRISH

Psixologiya inson psixik jarayonlarini o'rganuvchi ilmiy soha bo'lib, u turli fanlar bilan uzviy bog'liq. Biologiya va nevrologiya psixikaning fiziologik asoslarini tushuntiradi, pedagogika ta'lim jarayonida psixologik bilimlarni qo'llash imkonini beradi, sotsiologiya ijtimoiy muhit va guruh xatti-harakatlarini o'rganadi, tibbiyot esa ruhiy va nevrologik kasalliklarni aniqlash va davolashda psixologik bilimlardan foydalanadi. Fanlararo integratsiya psixologiyaning nazariy va amaliy salohiyatini oshiradi.

Psixologiyaning boshqa fanlar bilan aloqadorligi inson psixikasini yanada yaxshiroq tushunish va amaliyotda qo'llash imkonini beradi. Bu bog'liqlik turli fanlarning o'zaro integratsiyasi orqali paydo bo'ladi.

Psixologiya va biologiya

Psixologiya va biologiya o'rtasidagi bog'liqlik psixik jarayonlarning biologik asosini tushuntirishda muhim ahamiyatga ega. Neyrobiologiya orqali neyronlar, gormonal tizimlar va genetik mexanizmlar psixik faoliyatni shakllantiradi. Masalan, dopamin va serotonin miya faoliyatidagi motivatsiya, emotsiyalar va xotira jarayonlarini tartibga soladi. Shu bilan birga, biologik tadqiqotlar psixologik kasalliklarning fiziologik asosini aniqlash va davolash strategiyalarini ishlab chiqishda yordam beradi.

Psixologiya va nevrologiya

Nevrologiya psixik jarayonlarni miya tuzilmalari va nerv tizimi faoliyati orqali o'rganadi. Masalan, gippokampus epizodik xotira va yangi ma'lumotlarni o'rganishda markaziy rol o'ynaydi, amigdala esa emotsional xotirani shakllantiradi. Nevropsixologiya psixologik jarayonlarni shikastlanish va kasallik kontekstida o'rganadi, bu esa rehabilitatsiya va psixoterapiya usullarini ishlab chiqishda katta ahamiyatga ega.

Psixologiya va pedagogika

Pedagogika bilan bog'liqlik ta'lim jarayonida psixologik bilimlarni qo'llash imkonini beradi. Masalan, o'quvchilarning e'tiborini boshqarish, diqqat va xotira qobiliyatini rivojlantirish, motivatsiyani oshirish va individual yondashuvlar pedagogik psixologiya orqali amalga oshiriladi. Psixologik yondashuvlar o'quv jarayonini samarali tashkil etishda muhim vosita hisoblanadi.

Psixologiya va sotsiologiya

Sotsiologiya ijtimoiy muhit, guruh va jamiyat xatti-harakatlarini o'rganadi. Psixologiya bu ma'lumotlarni shaxsning ijtimoiy moslashuvi, guruh ichidagi o'zaro munosabatlari va shaxsiy identifikatsiyasini tushuntirishda qo'llaydi. Masalan, guruhdagi stress yoki ijtimoiy bosim insonning psixologik holatiga qanday ta'sir qilishini aniqlashda fanlararo yondashuv zarur.

Psixologiya va tibbiyot

Tibbiyot bilan aloqadorlik ruhiy va nevrologik kasalliklarni aniqlash va davolashda o'z aksini topadi. Psixoterapiya, kognitiv-muhokama terapiyasi va emotsional muolajalar psixologik bilimlarga tayangan holda qo'llaniladi. Shuningdek, psixofarmakologiya psixika va miya faoliyatini dorivor usullar bilan tartibga solishga yordam beradi.

Psixologiya va iqtisodiyot

Iqtisodiyot va biznes sohalarida inson xatti-harakatini tushunish, qaror qabul qilish va motivatsiyani aniqlash psixologik yondashuvlarga asoslanadi. Masalan, iste'molchi xatti-harakati, rahbarlik qarorlari yoki guruh motivatsiyasi psixologik tadqiqotlar yordamida prognoz qilinadi va samarali boshqariladi.

Fanlararo integratsiyaning ahamiyati

Psixologiyaning boshqa fanlar bilan aloqadorligi nazariy va amaliy jihatdan katta foyda keltiradi:

- Shaxsning rivojlanishini yaxshiroq tushunish.
- Ta'lim va kasbiy faoliyatni optimallashtirish.
- Ruhiy va nevrologik kasalliklarni aniqlash va davolash.
- Ijtimoiy va iqtisodiy jarayonlarni samarali boshqarish.

XULOSA

Psixologiya boshqa fanlar bilan chuqur aloqador bo'lib, biologiya, nevrologiya, pedagogika, sotsiologiya, tibbiyot va iqtisodiyot kabi sohalar bilan uzviy bog'liq. Fanlararo integratsiya psixikaning nazariy va amaliy jihatlarini yanada boyitadi, shaxsning rivojlanishi, ijtimoiy moslashuvi va kasbiy faoliyatini yaxshilash imkonini beradi. Shu orqali psixologik bilimlar jamiyat va ta'lim, shuningdek tibbiyot va biznes sohalarida samarali qo'llaniladi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Leontiev, A. N. (1975). *Activity, Consciousness, and Personality*. Moscow: Progress Publishers.
2. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press.
3. Papalia, D. E., & Martorell, G. (2010). *Experience Human Development* (12th ed.). New York: McGraw-Hill.
4. Anderson, J. R. (2010). *Cognitive Psychology and its Implications* (7th ed.). New York: Worth Publishers.
5. Neisser, U. (1967). *Cognitive Psychology*. New York: Appleton-Century-Crofts.
6. Eysenck, M. W. (2012). *Fundamentals of Psychology*. New York: Psychology Press.